

UNO

Svet se promenio dok sam spavao, a na moje poprilično iznenađenje, mene niko nije pitao za mišljenje. Od tog dana pa nadalje, tako će uvek i biti. Naravno, tako je oduvek i bilo, samo ja do tog jutra to nisam znao. Iznenadađenja i nova iznenadađenja: neka dobra, neka loša, većina negde između. I uvek bez moje saglasnosti.

Bilo mi je jedva osam godina, i sate sam provodio sanjareći o detinjarijama, kao što to deca obično i čine. Moj otac, koji se tako jasno sećao svoje prethodne inkarnacije – francuskog kralja Luja XVI – verovatno je sanjao o kostimiranim balovima, besnoj rulji i giljotinama. Moja majka, koja nije pamtila da je bila Marija Antoineta, nije mogla da deli s njim te njegove snove. Možda je sanjala cvetove hibiskusa i finu svilu. Možda je sanjala anđele, kao što je i mene uvek ohrabivala da radim. „*Sueña con los angelitos*“, govorila bi: „Sanjaj anđelčice.“ To što su bili mali značilo je da su previše slatki da bi bili pali anđeli.

Đavoli nikada ne mogu biti slatki.

Tropsko sunce usecalo se kroz proreze na drvenim kopcima, kao i uvek, pružajući uzana koplja svetla iznad mog kreveta, otkrivajući čitave galaksije uskovitlanih čestica prašine. U prašinu sam, kao i uvek, zurio očaran. Ne sećam se da sam ustao iz kreveta. Ali se sećam da sam ušao u spavaću sobu svojih roditelja. Prozorski kapci bili su otvoreni i sobu je plavilo svetlo. Kao i obično, moj otac je oblačio pantalone preko cipela. Uvek je prvo obuvao čarape i cipele, pa tek onda pantalone. Godinama sam pokušavao da

ponovim tu gotovo čarobnu majstoriju, bez mnogo uspeha. Noga-vice bi mi se uvek zaglavile na cipelama, i nikakvo cimanje nije moglo da ih oslobodi. Često sam rizikovao večnost u paklu i sik-tao ružne reči. Nisam imao pojma da ako su vam pantalone dovolj-no vrećaste, možete da ih prevučete preko bilo čega, čak i preko kaljača. Samo sam znao da ne uspevam da budem kao otac.

Dok je bez po muke navlačio vrećaste pantalone preko smeđih zumbanih cipela, Luj XVI mi je saopštio vesti: „Batista je pobe-gao. Rano jutros je odleteo iz Havane. Izgleda da su pobunjenici pobedili.“

„Lažeš“, rekao sam.

„Ne lažem, kunem ti se, istina je“, odgovorio je.

Marija Antoaneta, moja majka, potvrdila mi je da je to istina dok se karminisala za toaletnim stočićem. Bio je to divan komad nameštaja od mahagonija, sa tri ogledala: jedno je stajalo uza zid, a dva sa obe strane, na šarkama, tako da ugao može da im se podeša-va. Imao sam običaj da namestim bočna ogledala jedno naspram drugog, da prikazuju bezbrojne odraze. Ponekad sam gledao u njih i zaranjao u beskonačnost.

„Danas bolje da ne izlaziš“, rekla je majka. „Ko zna šta može da se desi. Da nisi ni provirio napolje.“ Da nije ipak i ona sanjala giljo-tine? Ili je to možda bio samo razuman, majčinski savet. Možda je znala da kada revolucija pobedi, glave povlašćenih na ulicama ne prolaze baš najbolje, makar bile i dečje.

Taj dan je bio prvi januar 1959.

Prethodne večeri, svi smo otišli na venčanje u jednu crkvu u srcu Stare Havane. U povratku smo bili sami na ulicama. Nismo naišli ni na jedan drugi automobil u pokretu. Na Malekonu, širo-koj aveniji uz obalu, nije bilo ni žive duše. Čak ni neke usamljene prostitutke. Luj XVI i Marija Antoaneta razgovarali su o sablasnoj pustoši grada. Havana je bila pretiha za Novu godinu.

Ne sećam se šta je moj stariji brat Toni radio tog jutra i do kraja tog dana. Možda je umotavao guštere u tanku bakarnu žicu i priključivao ih na ispravljač od električnog vozića. Voleo je da ih ubija strujom. Mnogo je to voleo. Takođe je voleo i da govori:

„Šok-terapija, ha! To će ih izlečiti od gušterskih zabluda.“ Ne želim da se sećam šta je moj usvojeni brat Ernesto radio. Verovatno nešto još čudovišnije od ubijanja guštera strujom.

I moj stariji i moj usvojeni brat u prošlom životu su bili burbonski prinčevi. Moj usvojeni brat bio je dofen, naslednik francuskog prestola. Moj otac ga je jednog dana prepoznao na ulici, dok je ovaj prodavao lozove, i smesta ga je doveo u našu kuću. Ja sam bio stranac. Samo ja nikada nisam bio Burbon. Otac nije hteo da kaže ko sam bio. „Nisi spreman da to čuješ“, govorio bi. „Ali bio si neko izuzetan.“

Očeva sestra Lusija, koja je živela s nama, provela je taj dan nevidljiva, kao i uvek. I ona je nekada bila burbonska princeza. Ali sada, u ovom životu, bila je usedelica: dokona gospođa sa mnogo slobodnog vremena i bez ijednog prijatelja. Tako je pažljivo bila zaštićena od pokvarene kubanske kulture i nasrtaja mladića koji su na tu kulturu smrdeli da je ostala nasukana na usamljenom ostrvu naše kuće. Našem ostrvu na ostrvu. Našem utočištu od lošeg ukusa i nepriličnih dela, kao što je ples uz bubnjeve. Otkako je odrasla, čitav život proživela je u društvu majke i tetke usedeliце, koja je, kao i ona, i bez zaveta ostala devica. Kada su joj majka i tetka umrle, preselila se u sobu u stražnjem delu kuće i retko je iz nje izlazila. Nikada neću znati je li bilo šta želela. Činilo mi se da nije. Ne sećam se da je tog dana izrazila bilo kakvo mišljenje o svrgavanju Batiste i pobedi Fidela Kastro i njegovih pobunjenika. Ali posle nekoliko dana jeste rekla da bi tim ljudima što su sišli s planine valjalo da se obriju i podšišaju.

Naša sobarica je tog dana radila, kao i uvek. Zvala se Inosensija, a koža joj je bila ljubičastocrna. Kuvala je, čistila kuću i prala veš. Uvek je bila tu. Kao da nije imala sopstvenu porodicu. Živela je u sobi nadograđenoj iza kuće, ali nije imala odvojen ulaz. Da bi ušla u našu kuću, morala je da izađe iz svog sobička, popne se na verandu pa na zadnja vrata, koja su vodila u kuhinju. Imala je i svoje zasebno kupatilce, gde sam se ja ponekad igrao.

Jednom, davno pre dana kada se svet promenio, otvorio sam vrata tog kupatila i zatekao je kako stoji unutra, gola. I dalje se

sećam njenog krika i svog zaprepašćenja. Stajao sam tamo skamenjen, četvorogodišnje dete, zureći u njene krupne afričke grudi. Nekoliko dana kasnije, na pijaci s majkom, pokazao sam na tezgju punu patlidžana i viknuo: „*Tetas de negra!*“, „Crnkinjine sise!“. Marija Antoaneta mi je stavila ruku na usta i brzo me odatle odvela, dok su se prodavci smejali i prostački dobacivali. Nisam shvatao gde sam pogrešio. Ti patlidžani izgledali su baš kao Inosensijine grudi, čak su imali aureole i bradavice. Jedina razlika je što su kod Inosensije oni bili plavkastocrni, a na patlidžanima zeleni. Kasnije ću u životu tragati za dokazima o Božjem prisustvu. Ta sličnost je bila moj prvi dokaz o postojanju Boga. A patlidžani će me zauvek podsećati na našu golotinju i sramotu.

Nekoliko meseci posle te Nove godine, Inosensija je prestala da radi kod nas. Zamenila ju je suva, žilava žena po imenu Karidad, ili Milosrđe. Bila je goropadna i krala je. Moji roditelji su je na kraju zbog krađe i otpustili. Volela je Fidela i po čitav dan je slušala radio u kuhinji. Bila je to jedina kubanska muzika koju sam u životu čuo. Moj otac, bivši Luj XVI, nije dozvoljavao da se u glavnom delu kuće pušta ništa sem klasične muzike. Prisećao se poznanstava sa nekim kompozitorima čiju je muziku puštao, i čeznuo je za onim versajskim koncertima. Kubanska muzika je bila ograničena na kuhinju i devojačku sobu.

Karidad je volela da me izaziva kada mi roditelji nisu u blizini. „Uskoro ćete sve ovo da izgubite.“ „Uskoro ćete vi meni da ribate podove.“ „Uskoro ću ja u vaš otmeni klub na plaži, a vi ćete da čistite kante za đubre dok ja plivam.“ Uz zlokobne osmehe, pretila je da će baciti na mene prokletstvo, budem li samo zucnuo roditeljima o tim njenim rečima.

„Ja znam svakojake kletve. Čango me sluša; prinosim mu najbolje cigare i puno vatrene vode. Prokleću i tebe i sve tvoje. Čango i ja ćemo napujdati čitavu vojsku zloduha na vas.“

Majka me je bila upozorila na zle moći Čanga i afričkih bogova. Govorila mi je o ljudima koji su umrli u naponu snage, o domaćicama koje su poludele od ljubavi prema svojim baštovanima, o užasno unakaženoj deci. Zato sam ćutao. Ali mislim da me je ipak

proklela, kao i čitavu moju porodicu, zato što joj nije bilo dozvoljeno da krade i izaziva do onog dana „uskoro“, kada će preuzeti našu kuću. Njeni đavoli su se okomili na sve nas, jednako brzo kao pobunjenici koji su tog dana preplavili čitavo ostrvo.

Gušteri se tog dana nisu osvrтали na vesti, kao i obično. Suprotno onome što je moj brat Toni govorio dok ih je podvrgavao elektrošokovima, gušteri uopšte nisu patili od zabluda. Tačno su znali šta su, i šta će uvek biti. Za njih se ništa nije menjalo. Ništa se nikada neće menjati. Svet im je već čitav pripadao, bez greha i vrline. Trčkarali su po zidovima dvorišta, i po pločicama jarkih boja. Leškarili su na granama drveća, sunčali se na kamenju. Visili su sa tavanica u kući, čekali bube koje će pojesti. Nikada se nisu zaljublivali, niti grešili, niti patili od slomljenog srca. Ništa nisu znali o izdaji i poniženju. Nisu im trebale revolucije. Snovi o giljotinama bili su im nepotrebni i nemogući. Nisu se bojali ni smrti ni mučenja u dečjim rukama. Nisu brinuli o kletvama, dokazima za postojanje Boga ili o nagosti. Njihovi udovi su veoma ličili na naše, kao što patlidžan podseća na grudi. Gušteri su bili ružni, naravno – ili sam bar tako ja tada mislio. Terali su me da dovodim u pitanje dobrotu Tvorčevog dela.

Nikada ne bih mogao da poljubim guštera, mislio sam. Nikada.

Možda sam im zavideo. Njihovo mesto na zemlji bilo je sigurnije od našeg. Mi ćemo izgubiti naše mesto, izgubićemo naš svet. Oni se još kupaju na suncu. Isto. Iz dana u dan.